

SFS 2003:180

Utkom från trycket
den 13 maj 2003

Lag om ändring i riksdagsordningen;

utfärdad den 24 april 2003.

Enligt riksdagen beslut¹ föreskrivs att riksdagsordningen² skall ha följande lydelse.

1 kap. Riksmöten

Tidpunkt för val till riksdagen

1 § Ordinarie val till riksdagen hålls i september. Bestämmelser om tid för extra val finns i 3 kap. 4 § och 6 kap. 3 § regeringsformen.

Riksmötets start

2 §³ Riksdagen samlas efter ett riksdagsval till ett nytt riksmöte i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 5 § regeringsformen på femtonde dagen efter valdagen, dock tidigast på fjärde dagen efter det att valets utgång har kungjorts.

Under de år då ordinarie riksdagsval inte hålls, inleds ett nytt riksmöte på den dag i september som riksdagen på förslag av riksdagsstyrelsen fastställt vid det föregående riksmötet.

Har ett tillkännagivande om extra val gjorts före den fastställda dagen, skall ett nytt riksmöte enligt andra stycket inledas endast om riksdagen med anledning av valet samlas före juni månads utgång.

Ett riksmöte pågår till dess nästa riksmöte börjar.

3 § Vid det första sammanträdet med kammaren under en valperiod föredras en berättelse av Valprövningsnämnden om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare. Därefter ropas ledamöterna upp. Kammaren väljer sedan talman och vice talmän enligt 8 kap. 1 § samt valberedning enligt 7 kap. 2 §.

Vid det första sammanträdet med kammaren under övriga riksmöten ropas ledamöterna upp.

Berättelser om granskning av bevis som kommer in under valperioden föredras så snart som möjligt.

¹ Bet. 2002/03:KU15, rskr. 2002/03:130.

² Riksdagsordningen omtryckt 1998:1450.

³ Senaste lydelse 2000:418.

Tillägsbestämmelse**| 1.3.1**

Kammarens första sammanträde under ett riksmöte börjar klockan 11.

Kammarkansliet skall skicka ut en underrättelse till riksdagsledamöterna om tidpunkten för det första sammanträdet.

Riksmötets öppnande

4 § Ett riksmöte öppnas vid ett särskilt sammanträde med kammaren senast på riksmötets tredje dag. Statschefen förklarar därvid på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat.

Vid sammanträdet avger statsministern en regeringsförklaring, om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta.

Talmannen fastställer efter samråd med vice talmännen ordningen för detta sammanträde.

Tillägsbestämmelse**| 1.4.1**

Efter ett riksdagsval äger sammanträdet för riksmötets öppnande rum klockan 14 den andra dagen under riksmötet, annars den första dagen vid samma tidpunkt. Talmannen får bestämma en annan tidpunkt.

Talmannens och riksdagsstyrelsens ledning av riksdagsarbetet

5 §⁴ Talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av vice talmännen leder riksdagens arbete.

Riksdagsstyrelsen överlägger om planeringen av riksdagsarbetet, leder riksdagsförvaltningen samt beslutar i ärenden av större vikt rörande riksdagens internationella kontaktverksamhet.

Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande samt tio andra ledamöter som riksdagen utser inom sig för riksdagens valperiod.

De partigrupper i riksdagen som motsvarar partier med minst fyra procent av rösterna i hela riket vid senaste val till riksdagen utser vardera en särskild företrädare som skall samråda med talmannen om arbetet i kammaren i enlighet med bestämmelser i denna lag.

Tillägsbestämmelser**| 1.5.1⁵**

Riksdagsstyrelsen sammanträder på kallelse av talmannen.

⁴ Senaste lydelse av tidigare 7 § 2000:418.

⁵ Senaste lydelse av tidigare tillägsbestämmelse 1.7.1 2000:418.

| 1.5.2⁶

Riksdagen utser en personlig ersättare för varje vald ledamot av riksdagsstyrelsen. Varje partigrupp utser en personlig ersättare för sin särskilda företrädare.

Riksdagsstyrelsen sammanträder inom stängda dörrar. Om styrelsen vill inhämta upplysningar av någon som inte tillhör styrelsen, får den kalla honom eller henne till sammanträde. De vice talmännen, de av de särskilda företrädarna för partigrupperna som inte är ledamöter av styrelsen samt kammarsekreteraren får delta i styrelsens överläggningar.

| **Ledighet från uppdraget som riksdagsledamot**

6 § En riksdagsledamot kan efter prövning få ledigt från sitt uppdrag. Om en ledamot får ledigt för en tid av minst en månad, skall ledamotens uppdrag under den tid han eller hon är ledig utövas av en ersättare.

Ansökan om ledighet prövas av talmannen om den gäller ledighet under en kortare tid än en månad och av riksdagen om den gäller för längre tid. Ansökan som görs under längre uppehåll än en månad i kammarens arbete prövas dock alltid av talmannen.

Tilläggsbestämmelse

| 1.6.1

En ansökan om ledighet från uppdraget som riksdagsledamot skall innehålla skälen för ledigheten. Ansökan skall avse ledighet under en viss tid.

| **Inkallande av ersättare**

7 § När en ersättare skall inträda i stället för talmannen eller en riksdagsledamot som tillhör regeringen på grund av bestämmelserna i 4 kap. 9 § regeringsformen eller i stället för en ledig riksdagsledamot på grund av bestämmelserna i 6 § i detta kapitel, skall talmannen kalla ersättaren till tjänstgöring. Talmannen skall då följa den ordning mellan ersättarna som har bestämts enligt lag om val till riksdagen. Om det finns särskilda skäl, får dock talmannen frångå denna ordning.

Tilläggsbestämmelse

| 1.7.1

En ersättare som skall utöva uppdrag som riksdagsledamot skall få ett skriftligt bevis om detta. Beviset skall ange vilken ledamot som ersättaren träder i stället för och tiden för förordnandets början och slut. Bevis om slutdagen kan utfärdas särskilt.

Talmannen skall tillkännage för kammaren när en ersättare träder i en ledamots ställe och när en ledamot återtar sin plats.

⁶ Senaste lydelse av tidigare tilläggsbestämmelse 1.7.2 2000:418.

8 § Om en riksdagsledamot lämnar sitt uppdrag, fortsätter en tjänstgörande ersättare att utöva sitt uppdrag till dess en ny ledamot har utsetts.

| **Ordförandekonferensen**

9 §⁷ Ordförandekonferensen överlägger i frågor av gemensamt intresse för verksamheten i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Ordförandekonferensen består av talmannen som ordförande samt utskottens och EU-nämndens ordförande.

2 kap. Kammarsammanträden

| **Talmannens uppgifter**

1 § Talmannen leder kammarens sammanträden. Han eller hon får vid överläggning i ett ämne som är upptaget på föredragningslistan inte yttra sig i sakfrågan.

| **Ersättare för talmannen**

2 § Talmannen får överlåta åt en vice talman att leda ett sammanträde.

Om talmannen och samtliga vice talmän har förhinder, leds sammanträdet av den av de närvarande ledamöterna som har varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera har tillhört riksdagen lika länge, har den äldste av dem företräde. Detsamma skall gälla, innan talmannen och vice talmännen har valts.

Vad som enligt 1 § gäller om begränsning i talmannens yttranderätt skall tillämpas också på vice talmännen och annan ledamot som leder ett sammanträde med kammaren.

| **Ledamöternas placering i plenisalen**

3 § För varje ledamot skall det finnas en särskild plats i plenisalen.

Tilläggsbestämmelse

2.3.1

Ledamöterna tar plats i plenisalen valkretsvis. Särskilda platser skall finnas för talmannen och vice talmännen samt för statsråden.

| **Öppna och slutna sammanträden**

4 § Sammanträden med kammaren är offentliga. Riksdagen får dock besluta att ett sammanträde skall hållas inom stängda dörrar, om det krävs med hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation. Om regeringen vid ett sammanträde skall lämna information till riksdagen, får även regeringen besluta om stängda dörrar på samma grunder som riksdagen.

⁷ Senaste lydelse av tidigare 11 § 2000:418.

En ledamot eller tjänsteman i riksdagen får inte obehörigen röja vad som har förekommit vid ett sammanträde inom stängda dörrar. Riksdagen får dock besluta att i ett särskilt fall helt eller delvis upphäva tystnadsplikten.

Tilläggsbestämmelse

2.4.1

I plenisalen skall det finnas särskilda platser för åhörare. Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får talmannen utvisa samtliga åhörare.

Besökare till åhörarläktaren skall på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt föremål som kan användas för att störa ordningen i plenisalen. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till åhörarläktaren. Under besöket på åhörarläktaren förvaras de inlämnade tillhörigheterna i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott.

Ytterligare bestämmelser om tillträde till åhörarläktaren finns i 34 och 36 §§ lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen.

Kallelser till sammanträden

5 § Kammaren sammanträder på kallelse av talmannen om inte annat föreskrivs i regeringsformen eller denna lag.

Av kallelsen skall det framgå om sammanträdet är ett arbetsplenium vid vilket utskottsbetänkanden får tas upp till avgörande.

Kallelsen skall anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före sammanträdet och minst fjorton timmar i förväg. Om det finns synnerliga skäl, får kallelsen dock anslås senare. I så fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Tilläggsbestämmelser

2.5.1

Om ett sammanträde beräknas fortsätta efter klockan 19, skall talmannen före klockan 17 sammanträdesdagen underrätta kammaren.

2.5.2

När ett val skall förrättas, anges detta särskilt i kallelsen.

Uppehåll i kammarens arbete

6 §⁸ Talmannen beslutar efter samråd med riksdagsstyrelsen vilka uppehåll i kammarens arbete om en vecka eller längre tid som skall förekomma under pågående riksmöte.

⁸ Senaste lydelse 2000:418.

Om regeringen har beslutat om extra val, får talmannen på begäran av regeringen besluta att ett uppehåll skall göras i kammarens arbete under återstoden av valperioden.

Talmannen får besluta att avbryta ett uppehåll i kammarens arbete. Ett sådant beslut skall fattas om regeringen eller minst ethundrafemton av ledamöterna begär det. Talmannen skall kalla kammaren till ett sammanträde som skall hållas inom tio dagar från det att en sådan begäran framställdes.

Tilläggsbestämmelse

2.6.1

Meddelande om tidpunkten för det första sammanträdet med kammaren när ett uppehåll i kammararbetet avbryts skall offentliggöras. Kammarkansliet skall skicka ut underrättelser till riksdagsledamöterna om tidpunkten för ett sådant sammanträde med kammaren.

Föredragningslista

7 § Talmannen skall till varje sammanträde låta upprätta en föredragningslista över alla ärenden som vilar på kammarens bord. Undantag får göras för ett ärende som antas bli behandlat inom stängda dörrar.

Av föredragningslistan skall det framgå om sammanträdet är ett arbetsplenum vid vilket utskottsbetänkanden får tas upp till avgörande.

Vid sammanträdet skall ärendena behandlas i den ordning de har tagits upp på föredragningslistan. Med ärende jämställs val som skall förrättas vid sammanträdet.

Tilläggsbestämmelser

2.7.1

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga, förslag till ny statsminister eller yrkande om misstroendeförklaring förs upp som första punkt på föredragningslistan. Om det finns mer än ett sådant ärende, tas de upp i den ordning de nu har angetts. I övrigt tas ärendena upp i följande ordning, om inte talmannen bestämmer annat:

1. val,
2. propositioner samt skrivelser från regeringen,
3. framställningar och redogörelser från andra riksdagsorgan än utskott,
4. motioner,
5. utskottsbetänkanden i den ordning utskotten anges i tilläggsbestämmelse 4.2.1.

2.7.2

På föredragningslistan skall det anges att ett ärende avses bli bordlagt, hänvisat till utskott eller avgjort. Om ett utskott eller talmannen har föreslagit att ett ärende skall avgöras efter endast en bordläggning, skall det anmärkas särskilt.

Bestämmelser om anteckning på föredragningslistan för särskilda fall finns i tilläggsbestämmelserna 2.10.1, 3.6.2, 5.1.2 och 6.1.2.

2.7.4

Föredragningslistan skall finnas tillgänglig i plenisalen och i övrigt på det sätt som talmannen bestämmer.

| Avslutning och ajournering av sammanträde

8 § Beslut att ett sammanträde skall avslutas eller att ett uppehåll skall göras i ett pågående sammanträde fattas av kammaren utan föregående överläggning.

| Ställande av proposition till beslut

9 § Talmannen ställer proposition till beslut med anledning av de yrkanden som lagts fram. Om talmannen finner att ett yrkande strider mot grundlag eller mot denna lag, skall han eller hon vägra att ställa proposition och ange skäl för denna vägran. Om kammaren ändå begär proposition, skall talmannen hänvisa frågan till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen får inte vägra att ställa proposition om utskottet har förklarat att ett yrkande inte strider mot grundlag eller mot denna lag.

Vad som sägs i första stycket om prövning av ett yrkandes grundlagsenlighet gäller inte frågan om huruvida 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen är tillämpligt på ett visst lagförslag.

| Yttranderätten

10 §⁹ Vid ett sammanträde får varje ledamot och varje statsråd, med de undantag som föreskrivs i denna lag, fritt yttra sig i alla frågor som är under behandling och om lagligheten av allt som tilldrar sig vid sammanträdet.

Statschefen får avge ämbetsförklaring inför kammaren.

Talmannen får efter samråd med de särskilda företrädarna för partigrupperna besluta att en debatt utan samband med annan handläggning skall äga rum vid ett sammanträde med kammaren. En sådan debatt får begränsas till ett särskilt ämne eller delas in i avsnitt efter ämne.

Tilläggsbestämmelse

2.10.1

Ett meddelande om en debatt enligt 10 § tredje stycket skall tas upp på föredragningslistan till det sammanträde då debatten skall äga rum.

⁹ Senaste lydelse 2000:418.

11 § Ingen får vid ett sammanträde delta i behandlingen av ett ärende som personligen rör honom eller henne eller någon närstående. Ett statsråd får dock delta i överläggningen i ett ärende som rör hans eller hennes tjänsteutövning.

| Begränsningar i yttrandefriheten

12 § Ingen får vid ett sammanträde uttala sig otillbörligt om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning.

Den som har ordet skall begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas.

Om någon bryter mot bestämmelserna i första eller andra stycket och inte rättar sig efter talmannens erinran, får talmannen ta från honom eller henne ordet för den pågående överläggningen.

| Uppläggnings av debatterna

13 §¹⁰ Talmannen skall samråda med de särskilda företrädarna för parti-grupperna om uppläggnings av kammarens överläggningar.

| Begränsningar i yttranderätten

14 § Riksdagen får i en tilläggsbestämmelse begränsa antalet anföranden som en talare får hålla under överläggningen i en fråga samt tiden för varje anförande. Därvid får skillnad göras mellan olika kategorier av talare, såsom statsråd och företrädare för majoritet eller minoritet i utskott eller för parti-grupp, samt mellan talare som har gjort en förhandsanmälan inför en överläggning och talare som inte har gjort det.

En sådan begränsning i yttranderätten får på förslag av talmannen beslutas också särskilt i samband med överläggningen i en viss fråga. Beslutet fattas utan föregående överläggning.

Var och en som vill yttra sig i en fråga skall dock få tala minst fyra minuter.

Tilläggsbestämmelser

2.14.1

Den som önskar ordet vid en överläggning i kammaren skall om möjligt anmäla detta till kammarkansliet senast klockan 16.30 dagen före det sammanträde då överläggningen skall inledas. Anmälan skall innehålla den beräknade tiden för anförandet.

Ett anförande från en ledamot som inte gjort förhandsanmälan enligt första stycket får inte överstiga fyra minuter, om inte talmannen finner skäl att medge längre tid.

Ett nytt anförande från den som tidigare haft ordet för anförande vid överläggningen i en viss fråga får inte överstiga två minuter.

Bestämmelserna i första–tredje styckena skall inte tillämpas när en interpellation eller en fråga besvaras.

2.14.2¹¹

Talmannen bestämmer efter samråd med de särskilda företrädarna för parti-grupperna om tiden för anföranden i en särskilt anordnad debatt enligt 10 § tredje stycket.

Talarordningen

15 § Talmannen bestämmer ordningen mellan dem som före överläggningen i en viss fråga har anmält att de vill yttra sig. De som begär ordet under överläggningen yttrar sig i anmälningsordning.

Oberoende av talarordningen och utan förhandsanmälan får talmannen medge att

1. ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande får ordet för ett anförande och

2. ett statsråd eller en ledamot, som redan har hållit ett anförande, får ordet för en replik som innehåller upplysning eller rättelse med anledning av en föregående talares anförande eller bemötande av angrepp från talarens sida.

Tilläggsbestämmelser

2.15.1

Oberoende av talarordningen och utan förhandsanmälan kan ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande vid överläggningen i en viss fråga få ordet för ett anförande om högst tio minuter.

Tiden för en replik får inte överstiga två minuter, om inte talmannen av särskilda skäl medger en utsträckning till fyra minuter. Varje talare kan få avge två repliker på samma huvudanförande. Har talmannen redan beviljat en talare rätt till replik, får talaren yttra sig innan ett statsråd håller ett anförande som bryter talarordningen.

2.15.2

Oberoende av talarordningen får en ledamot under överläggningen i en fråga instämma med föregående talare utan att ange skäl.

2.15.3

Den som yttrar sig skall tala från talarstolen eller från sin plats i plenisalen. Talmannen får dock anvisa en annan plats i plenisalen.

¹¹ Senaste lydelse 2000:418.

16 § Vid sammanträdena förs fullständiga protokoll. Ingen får tala utanför protokollet. Vid justering av ett protokoll får beslut inte ändras.

Kammarens protokoll samt de handlingar som hör till detta protokoll skall tryckas, om de inte skall hållas hemliga enligt särskilda föreskrifter.

Tilläggsbestämmelser

2.16.1

Ett yttrande vid ett sammanträde skall upptecknas stenografiskt, skrivs ut och utan dröjsmål göras tillgängligt på kammarkansliet. Om talaren inte har gjort någon anmärkning mot utskriften senast klockan 12 den tredje vardagen, lördagar oräknade, efter sammanträdet, anses han eller hon ha godkänt den. Om talaren justerar utskriften, bör han eller hon anteckna sitt namn eller sin signatur på den.

2.16.2

Ett protokoll justeras av kammaren på femte vardagen efter sammanträdet, om riksdagen sammanträder då, och annars vid det närmast följande sammanträdet. Ett protokoll som inte kan justeras inom en månad, justeras vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

Protokollet justeras inför de ledamöter som är närvarande.

Vid justeringen får en ledamot begära beriktigande av protokollet i fråga om ett yttrande som en annan ledamot har godkänt enligt 2.16.1.

3 kap. Ärendenas väckande

| Propositioner

1 § Regeringen lämnar ett förslag till riksdagen genom en proposition.

En proposition skall innehålla regeringens protokoll i ärendet, en redovisning av ärendets beredning och skälen för regeringens förslag. Propositioner med lagförslag skall i förekommande fall innehålla Lagrådets yttrande.

Tilläggsbestämmelse

3.1.1

En proposition ges in till kammarkansliet. Den anmäls av talmannen vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har delats ut till ledamöterna.

| Budgetpropositionen

2 § Budgetåret börjar den 1 januari. Regeringen skall dessförinnan lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för budgetåret (budgetproposition).

Budgetpropositionen skall innehålla en finansplan och ett förslag till reglering av statsbudgeten. Om riksdagen med stöd av bestämmelserna i 5 kap. 12 § har fattat beslut om att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden, skall

förslaget till statsbudget innehålla en fördelning av anslagen på dessa utgiftsområden.

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret lämnas efter budgetpropositionen.

En proposition med förslag om ett nytt eller väsentligen höjt anslag eller om riktlinjer enligt 9 kap. 7 § regeringsformen för en viss statsverksamhet för längre tid än anslaget till verksamheten avser bör innehålla en uppskattning av de framtida kostnaderna för det ändamål som förslaget avser. Om ett förslag till anslag grundar sig på en plan för en längre tid än den för vilken anslaget har beräknats i propositionen, bör planen redovisas.

Tilläggsbestämmelser

3.2.1¹²

Budgetpropositionen skall lämnas senast den 20 september under de år då riksdagsval inte hålls i september. I annat fall skall budgetpropositionen lämnas senast en vecka efter riksmötets öppnande. Om detta till följd av regeringsskifte inte är möjligt, skall budgetpropositionen lämnas inom tio dagar efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november.

3.2.2

Regeringen skall årligen senast den 15 april lämna en proposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (ekonomisk vårproposition).

3.2.3

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen finns i lagen (1996:1059) om statsbudgeten.

När propositioner skall lämnas

3 § Riksdagen fastställer på förslag av talmannen när propositioner som enligt regeringens mening bör behandlas under det pågående riksmötet, senast skall lämnas. Om en särskild tidpunkt föreskrivs i denna lag, gäller dock den tidpunkten.

4 § Beslut enligt 3 § gäller inte

1. i fråga om en proposition varigenom regeringen enligt lag underställer riksdagen en utfärdad förordning för prövning eller
2. om regeringen anser att det finns synnerliga skäl att lämna en proposition senare.

¹² Senaste lydelse 2001:581.

5 § Regeringen bör lämna propositioner på sådana tider att en anhopning av arbete hos riksdagen om möjligt undviks. Regeringen skall samråda med talmannen om detta.

| Skriftlig och muntlig information från regeringen

6 § Regeringen får lämna information till riksdagen genom en skrivelse eller muntligen genom ett statsråd vid ett sammanträde med kammaren.

Tilläggsbestämmelser

3.6.1

| En skrivelse ges in till kammarkansliet. Den anmäls av talmannen vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har delats ut till ledamöterna.

| 3.6.2

| Om ett statsråd avser att lämna muntlig information vid ett sammanträde med kammaren, bör detta antecknas på föredragningslistan till sammanträdet.

| 3.6.3

| Genom en skrivelse skall regeringen årligen, senast den 1 mars, lämna riksdagen en redogörelse för verksamheten inom de kommittéer som tillsatts på grund av regeringens beslut.

| Utskottsinitiativ

7 § Ett utskott får väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde (utskottsinitiativ). Ett utskottsinitiativ tas genom ett utskottsbetänkande.

Finansutskottet får i ekonomisk-politiskt syfte väcka förslag även i ett ämne som hör till ett annat utskotts beredningsområde.

| Framställningar och redogörelser från riksdagsorgan

8 § Riksdagsstyrelsen, fullmäktige och direktionen i Riksbanken, Riksdagens ombudsmän, styrelsen i Riksrevisionen samt riksrevisorerna får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör organets kompetens, organisation, personal eller verksamhetsformer.

Riksdagen får föreskriva att riksdagsstyrelsen, fullmäktige och direktionen i Riksbanken, Riksdagens ombudsmän och styrelsen i Riksrevisionen även i andra fall får göra framställningar hos riksdagen.

Särskilda bestämmelser om redogörelser till riksdagen från ett riksdagsorgan finns i lag.

Vad som sägs i första stycket gäller också var och en av riksrevisorerna i Riksrevisionen. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

3.8.1

En framställning eller en redogörelse från ett riksdagsorgan ges in till kammarkansliet. Den anmäls av talmannen vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har delats ut till ledamöterna.

3.8.2¹³

Riksdagsstyrelsen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagsarbetets bedrivande eller i andra frågor som hör till styrelsens handläggning. Styrelsen får vidare i andra fall göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagen eller dess organ om framställningarna grundar sig på förslag från utredningar som styrelsen har tillsatt på riksdagens uppdrag.

3.8.3

Riksbanksfullmäktige och Riksbankens direktion får göra framställningar hos riksdagen inom sina ansvarsområden.

3.8.4

Chefsjustitieombudsmannen och justitieombudsmännen får göra framställningar hos riksdagen med anledning av en fråga som uppkommit i deras tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

3.8.5

Riksrevisionens styrelse får göra framställningar hos riksdagen med anledning av riksrevisorernas beslut i granskningsärenden avseende effektivitetsrevisionen och den årliga rapporten samt revisionsberättelserna över årsredovisningen för staten, Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Motioner

9 § En riksdagsledamot lämnar ett förslag till riksdagen genom en motion. I en och samma motion får inte förslag i skilda ämnen sammanföras.

Tilläggsbestämmelse**3.9.1**

En motion ges in till kammarkansliet senast klockan 16.30 sista motionsdagen. Motioner bör lämnas i fyra exemplar och innehålla uppgift om det parti som motionären tillhör.

¹³ Senaste lydelse 2000:418.

| Den allmänna motionstiden

10 § Motioner får en gång om året väckas i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning (allmän motionstid).

Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmannen bestämmer annat, från början av riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober och så länge som motioner får lämnas med anledning av budgetpropositionen.

| Följdmotioner

11 § Motioner med anledning av en proposition, en skrivelse, en framställning eller en redogörelse får väckas inom femton dagar från den dag då propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen anmäldes i kammaren. Om en proposition eller en framställning måste behandlas skyndsamt, får riksdagen, om den anser att det finns synnerliga skäl, på förslag av regeringen eller det riksdagsorgan som lämnat framställningen besluta om kortare motionstid. Om det finns särskilda skäl, får riksdagen på förslag av talmannen besluta att förlänga motionstiden.

Tillägsbestämmelse*3.11.1*

Ett förslag om förlängning av motionstiden lämnas senast vid det andra sammanträdet efter det då propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen anmäldes i kammaren. Ett beslut om förlängning fattas senast vid nästa sammanträde.

| Följdmotioner med anledning av uppskov

12 § Om behandlingen av en proposition, en skrivelse, en framställning eller en redogörelse har uppskjutits från en valperiod för riksdagen till nästa, får motioner med anledning av propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen väckas inom sju dagar från början av den nya valperioden.

| Motioner med anledning av en händelse av större vikt

13 § Motioner med anledning av en händelse av större vikt får väckas gemensamt av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunde förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid som anges i detta kapitel.

| Anmälan av vilande beslut och undantag från en tidsfrist

14 § Konstitutionsutskottet skall till kammaren för slutligt beslut anmäla vilande beslut i ärenden angående grundlag eller riksdagsordningen. Om den ordning som gäller för grundlagsändring eller ändring av riksdagsordningen,

enligt en bestämmelse i regeringsformen skall tillämpas i något annat fall, skall ett vilande beslut i ärendet anmälas av det utskott till vars handläggning frågan hör.

Konstitutionsutskottet skall vidare till kammaren anmäla ett beslut om undantag från den tidsfrist som gäller för framläggande av förslag som skall antas i den ordning som föreskrivs i 8 kap. 15 § regeringsformen.

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring

15 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om en misstroendeförklaring skall framställas vid ett sammanträde med kammaren. Yrkandet skall lämnas skriftligen så snart det har framställts.

Ansökan om medgivande om åtal eller frihetsberövande

16 § Om en åklagare vill att riksdagen skall medge att talan väcks mot en riksdagsledamot eller att ett ingripande görs i hans eller hennes personliga frihet enligt 4 kap. 8 § första stycket regeringsformen, skall åklagaren skriftligen ansöka om det hos talmannen. Samma förfarande skall tillämpas om någon annan vill begära riksdagens medgivande att få föra talan vid en domstol med anledning av en riksdagsledamots handlande.

Om ansökningshandlingen är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för riksdagens prövning eller om sökanden inte har gjort troligt att han eller hon är behörig att väcka talan eller begära denna åtgärd hos en myndighet, skall talmannen avvisa ansökan. I annat fall skall talmannen anmäla den vid ett sammanträde med kammaren.

Tilläggsbestämmelse

3.16.1

En sökande skall i ansökningshandlingen ange de omständigheter som ansökan grundas på.

Återkallelser

17 § En proposition, en skrivelse, en framställning, en redogörelse eller en motion får återkallas till dess ett utskott har avgett ett betänkande i ärendet. Ett förslag som vilar minst tolv månader enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen får återkallas till dess utskottet har avgett ett nytt betänkande enligt 4 kap. 9 § fjärde stycket denna lag.

Om en proposition, en skrivelse, en framställning eller en redogörelse återkallas, faller de följdmotioner som har väckts.

Om en proposition, en skrivelse, en framställning eller en redogörelse har återkallats, får motioner väckas med anledning av återkallelsen inom sju dagar från det att den anmäldes i kammaren.

| 3.17.1

En återkallelse av en proposition, en skrivelse, en framställning eller en redogörelse skall göras i en skrivelse med återkallelse som ges in till kammarkansliet. En återkallelse av en motion ges in skriftligen till kammarkansliet. Talmannen avskriver propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har återkallats eller fallit på grund av återkallelsen och anmäler detta i kammaren. Om propositionen, skrivelsen, framställningen, redogörelsen eller motionen har hänvisats till ett utskott, skall utskottet underläggas om avskrivningen.

| **Beräkning av lagstadgad tid**

18 § Vad som i allmänhet gäller om beräkning av lagstadgad tid skall tillämpas också på tid då en åtgärd enligt en bestämmelse i detta kapitel senast skall vidtas.

4 kap. Ärendenas beredning| **Beredningstvänet**

1 § Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner skall hänvisas till ett utskott för beredning. Detsamma skall gälla en ansökan enligt 3 kap. 16 § om medgivande av åtal eller frihetsberövande som talmanen har anmält i kammaren.

Innan ett ärende hänvisas till ett utskott skall det bordläggas vid ett sammanträde med kammaren, om kammaren inte beslutar om omedelbar hänvisning.

| **Utskotten**

2 § Riksdagen tillsätter inom sig för varje valperiod ett konstitutionsutskott, ett finansutskott, ett skatteutskott och ett erforderligt antal andra utskott. Valet gäller till valperiodens slut.

Riksdagen kan även under valperioden tillsätta utskott för längst den tid som återstår av valperioden.

Tillägsbestämmelser

4.2.1

Riksdagen skall senast på åttonde dagen efter dagen för första sammanträdet med kammaren under riksdagens valperiod tillsätta följande sexton utskott:

1. ett konstitutionsutskott (KU),
2. ett finansutskott (FiU),
3. ett skatteutskott (SkU),
4. ett justitieutskott (JuU),
5. ett lagutskott (LU),
6. ett utrikesutskott (UU),
7. ett försvarsutskott (FöU),

8. ett socialförsäkringsutskott (SfU),
  9. ett socialutskott (SoU),
  10. ett kulturutskott (KrU),
  11. ett utbildningsutskott (UbU),
  12. ett trafikutskott (TU),
  13. ett miljö- och jordbruksutskott (MJU),
  14. ett näringsutskott (NU),
  15. ett arbetsmarknadsutskott (AU) och
  16. ett bostadsutskott (BoU).
- Utskotten väljs i den ordning de har tagits upp ovan.

4.2.2

Om riksdagen tillsätter ytterligare något utskott, skall den ange detta utskotts huvudsakliga arbetsuppgifter.

| Utskottens ledamotsantal

| 3 § Varje utskott skall bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.

Tilläggsbestämmelse

4.3.1

Antalet ledamöter i utskotten fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

| Konstitutionsutskottets uppgifter

| 4 § Konstitutionsutskottet skall bereda ärenden som rör grundlagarna och riksdagsordningen. Bestämmelser om konstitutionsutskottets uppgifter finns också i 2 kap. 12 §, 8 kap. 15 § och 12 kap. 1 § regeringsformen samt i 2 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 4 kap. 11 §, 6 kap. 1 och 4 §§, 8 kap. 11 och 13 §§, 9 kap. 8 § samt tilläggsbestämmelserna 4.6.1, 5.4.1, 8.4.1, 8.5.1, 8.11.1, 8.11.2 och 8.12.1 denna lag.

| Finansutskottets och skatteutskottets uppgifter

| 5 § Finansutskottet skall bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen samt
2. Riksbankens verksamhet.

Finansutskottet skall dessutom bereda förslagen till utgiftsramar för utgiftsområden och till beräkning av statens inkomster, om riksdagen har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden enligt 5 kap. 12 §. Bestämmelser om finansutskottets uppgifter finns också i 9 kap. 4 § regeringsformen och i 3 kap. 7 §, 4 kap. 8 §, 9 kap. 8 § samt i tilläggsbestämmelserna 4.6.2, 4.9.1 och 8.7.1 denna lag.

Skatteutskottet skall bereda ärenden om statliga och kommunala skatter. Bestämmelser om skatteutskottets uppgifter finns också i tillägsbestämmelsen 4.6.3 denna lag.

Ärendefördelningen mellan utskotten

6 § Riksdagen föreskriver efter vilka grunder övriga ärenden skall fördelas mellan utskotten. Därvid skall ärenden som hör till ett och samma ämnesområde hänföras till samma utskott. Riksdagen får dock bestämma att det skall finnas ett utskott för beredning av ärenden om sådana lagar som avses i 8 kap. 2 § regeringsformen, oberoende av ämnesområde.

Riksdagen får avvika från de grunder som har fastställts liksom från 5 §, om det i ett särskilt fall är påkallat av hänsyn till sambandet mellan olika ärenden, ett ärendes särskilda beskaffenhet eller arbetsförhållandena.

Under samma förutsättningar som anges i andra stycket får ett utskott överlämna ett ärende till ett annat utskott, om detta utskott samtycker till det. Det utskott som överlämnar ärendet kan i samband med överlämnandet yttra sig över ärendet till det mottagande utskottet.

Tillägsbestämmelser

4.6.1

Konstitutionsutskottet skall bereda ärenden om

1. lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
2. lagstiftning om radio, television och film,
3. yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
4. press- och partistöd,
5. Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget, åtal mot riksrevisor och åtal mot ledamot av myndighetens styrelse,
6. riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken och Riksrevisionen,
7. den kommunala självstyrelsen samt
8. medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse bereds av konstitutionsutskottet.

4.6.2¹⁴

Finansutskottet skall bereda ärenden om

1. penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
2. kredit- och fondväsendet,
3. det affärsmässiga försäkringsväsendet,
4. Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
5. den kommunala ekonomin,

6. statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
  7. statens egendom och upphandling i allmänhet,
  8. förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde samt
  9. budgettekniska frågor.
- Utskottet skall även granska beräkningen av statens inkomster och sammanställa statsbudgeten.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen bereds av finansutskottet.

4.6.3¹⁵

Skatteutskottet skall bereda ärenden om

1. taxering och skattebetalning,
2. folkbokföring samt
3. exekutionsväsendet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution bereds av skatteutskottet.

4.6.4¹⁶

Justitieutskottet skall bereda ärenden om

1. domstolarna,
2. arrendenämnderna och hyresnämnderna,
3. åklagarväsendet,
4. polisväsendet,
5. rättsmedicinen,
6. kriminalvården samt
7. brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet bereds av justitieutskottet.

4.6.5

Lagutskottet skall bereda ärenden om

1. äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, handels-, jorda- och utskökningsbalkarna och lagar som ersätter eller anknyter till föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
2. försäkringsavtalsrätt,
3. bolags- och föreningsrätt med undantag för bostadsrätt,
4. växel- och checkrätt,
5. skadeståndsrätt,
6. immaterialrätt,
7. transporträtt,

¹⁵ Senaste lydelse 2001:581.

¹⁶ Senaste lydelse 2001:581.

8. konkursrätt,
9. konsumenträtt,
10. internationell privaträtt samt
11. lagstiftning i andra ärenden av allmänt privaträttslig beskaffenhet.

4.6.6¹⁷

Utrikesutskottet skall bereda ärenden om

1. rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
2. bistånd till andra länders utveckling samt
3. utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd bereds av utrikesutskottet.

4.6.7¹⁸

Försvarsutskottet skall bereda ärenden om

1. den militära delen av totalförsvaret,
2. den civila delen av totalförsvaret, i den mån sådana ärenden inte tillhör något annat utskotts beredning,
3. samordningen inom totalförsvaret,
4. freds räddningstjänsten samt
5. kustbevakningen.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet bereds av försvarsutskottet.

4.6.8

Socialförsäkringsutskottet skall bereda ärenden om

1. allmän försäkring,
2. allmän pension,
3. arbetskadeförsäkring,
4. ekonomiskt stöd åt barnfamiljer,
5. svenskt medborgarskap samt
6. utlännings- och invandrarfrågor.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 8 Invandrare och flyktingar, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn bereds av socialförsäkringsutskottet.

4.6.9

Socialutskottet skall bereda ärenden om

1. omsorger om barn och ungdom utom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg,

¹⁷ Senaste lydelse 2001:581.

¹⁸ Senaste lydelse 2002:651.

2. omsorg om äldre och handikappade,
3. åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
4. alkoholpolitiska åtgärder,
5. hälso- och sjukvård samt
6. sociala ärenden i övrigt.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg bereds av socialutskottet.

4.6.10

Kulturutskottet skall bereda ärenden om

1. allmänna kultur- och bildningsändamål,
2. folkbildning,
3. ungdomsverksamhet,
4. internationellt kulturellt samarbete,
5. idrotts- och friluftsverksamhet,
6. trossamfundet i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning samt
7. radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid bereds av kulturutskottet.

4.6.11

Utbildningsutskottet skall bereda ärenden om

1. förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg,
2. skolväsendet,
3. högre utbildning och forskning samt
4. studiestöd.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning bereds av utbildningsutskottet.

4.6.12¹⁹

Trafikutskottet skall bereda ärenden om

1. vägar och vägtrafik,
2. järnvägar och järnvägstrafik,
3. sjöfart,
4. luftfart,
5. trafiksäkerhet,
6. post och telekommunikationer samt
7. informationsteknik.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer bereds av trafikutskottet.

¹⁹ Senaste lydelse 2001:581.

4.6.13²⁰

Miljö- och jordbruksutskottet skall bereda ärenden om

1. jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
2. vädertjänst,
3. kärnsäkerhet,
4. naturvård samt
5. miljövård i övrigt som inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar bereds av miljö- och jordbruksutskottet.

4.6.14

Näringsutskottet skall bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
2. industri och hantverk,
3. handel,
4. energipolitik,
5. regionalpolitik,
6. statlig företagsamhet samt
7. pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 19 Regional utjämning och utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv bereds av näringsutskottet.

4.6.15²¹

Arbetsmarknadsutskottet skall bereda ärenden om

1. arbetsmarknadspolitik,
2. arbetslivspolitik med arbetsrätt samt
3. jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv bereds av arbetsmarknadsutskottet.

4.6.16

Bostadsutskottet skall bereda ärenden om

1. bostadspolitik,
2. hyra, bostadsrätt och tomträtt,
3. vattenrätt,
4. bebyggelseplanläggning,
5. byggnadsväsendet,
6. fysisk planering,
7. expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet,
8. länsförvaltningen och rikets administrativa indelning samt
9. sådana kommunfrågor som inte tillhör något annat utskotts beredning.

²⁰ Senaste lydelse 2001:581.

²¹ Senaste lydelse 2001:581.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande bereds av bostadsutskottet.

SFS 2003:180

Delning av ärenden mellan flera utskott

7 § Andra ärenden än budgetpropositionen får delas mellan två eller flera utskott endast om det finns särskilda skäl för det.

Samarbetet mellan utskotten

8 § Ett utskott får bereda ett annat utskott tillfälle att yttra sig i ett ärende eller en fråga som berör detta utskotts beredningsområde. Innan ett utskott avger ett betänkande med förslag i ett ärende som väckts inom riksdagen, skall finansutskottet beredas tillfälle att yttra sig, om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott vid behandlingen av ett ärende begär det, skall utskottet inhämta ett yttrande enligt första stycket. Det samma skall gälla om en sådan begäran framställs utan samband med behandlingen av ett ärende, om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen. Utskottet får avslå en begäran om ett yttrande, om den framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet skall i så fall i sitt betänkande redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Ett utskott får komma överens med ett eller flera utskott om att bereda ett ärende gemensamt genom deputerade i ett sammansatt utskott.

Behandlingstvång

9 § Utskotten skall avge betänkanden i de ärenden som har hänvisats till dem och som inte har återkallats. Sammansatta utskott avger betänkanden till riksdagen.

Betänkanden i ärenden vars behandling har uppskjutits till nästa valperiod enligt bestämmelserna i 5 kap. 10 § skall avges av de utskott som har tillsatts av den nyvalda riksdagen.

Ett utskott skall tillsammans med anmälan till kammaren av ett vilande beslut enligt 3 kap. 14 § lämna ett yttrande i ärendet.

Om ett lagförslag har vilat i minst tolv månader enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen, skall utskottet avge ett nytt betänkande i ärendet.

Tillägsbestämmelse

4.9.1

Beslut av finansutskottet i en fråga som avses i 9 kap. 4 § regeringsformen meddelas regeringen genom en skrivelse.

Återförvisning och hänvisning till ett annat utskott

10 § Ett ärende, i vilket ett utskott har avgett ett betänkande, skall återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte göras mer än en gång i samma ärende.

Kammaren får även hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning. Om det samtidigt finns ett yrkande om detta och ett yrkande om återförvisning, skall det sistnämnda yrkandet prövas först. Om återförvisning beslutas, faller yrkandet om hänvisning till ett annat utskott.

Statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott

11 § En statlig myndighet skall lämna upplysningar och avge yttrande, då ett utskott begär det, om inte annat följer av 13 § tredje stycket. Denna skyldighet har dock regeringen endast i fråga om arbetet inom Europeiska unionen på utskottets ämnesområde. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en begäran från ett utskott till regeringen för avgörande.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott vid behandlingen av ett ärende begär det, skall utskottet inhämta upplysningar eller ett yttrande enligt första stycket. Detsamma skall gälla om en sådan begäran framställts utan samband med behandlingen av ett ärende, om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen. Utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller ett yttrande, om den framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet skall i så fall i sitt betänkande redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Konstitutionsutskottet får inte avge förklaring att 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen inte är tillämpligt i fråga om ett visst lagförslag, utan att Lagrådet har yttrat sig.

Tid för utskottens sammanträden

12 § Ett utskott sammanträder när riksdagsarbetet kräver det.

Tilläggsbestämmelser**4.12.1**

Ett utskott sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar efter valet. Därefter sammanträder utskottet på kallelse av ordföranden. Ordföranden skall kalla utskottet till sammanträde om minst fem ledamöter av utskottet begär det. För ändamål som sägs i 9 kap. 4 § regeringsformen skall talmannen sammankalla finansutskottet också på begäran av regeringen.

En personlig kallelse skall skickas till samtliga ledamöter och suppleanter. Kallelsen bör om möjligt anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före sammanträdet.

4.12.2

Ett utskott får sammanträda samtidigt med kammaren endast om överläggningen i kammaren avser annat än ett ärendes avgörande eller ett val och utskottet i förväg har medgett det genom ett enhälligt beslut.

4.12.3

Innan en ordförande har valts, förs ordet av den av de närvarande ledamöterna som har varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera har tillhört riksdagen lika länge, har den äldste av dem företräde.

4.12.4

Protokoll skall föras vid utskottssammanträden.

Slutna och öppna utskottssammanträden

13 § Ett utskott skall sammanträda inom stängda dörrar. Utskottet får dock besluta att ett sammanträde till den del det avser inhämtande av upplysningar helt eller delvis skall vara offentligt.

Ett utskott får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i utskottet är närvarande vid ett slutet sammanträde, om det finns särskilda skäl.

Vid en offentlig del av ett utskottssammanträde är företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna en uppgift för vilken sekretess gäller hos myndigheten.

Tilläggsbestämmelser

4.13.1

Ljud- eller bildupptagning vid en offentlig del av ett utskottssammanträde får göras om inte utskottet beslutar annorlunda.

4.13.2

Vid en offentlig del av ett utskottssammanträde skall det finnas särskilda platser för åhörare. Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får ordföranden utvisa samtliga åhörare.

Besökare till en offentlig del av ett utskottssammanträde skall på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt sådana föremål som kan användas för att störa ordningen vid sammanträdet. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till sammanträdet. De inlämnade tillhörigheterna förvaras under besöket i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott.

| Jäv vid ett utskottssammanträde

14 § Ingen får närvara i ett utskott, när ett ärende som personligen rör honom eller henne eller någon närstående behandlas.

| Omröstning och reservationsrätt i utskotten

15 § En omröstning inom ett utskott skall göras öppet. Om det blir lika röstetal, gäller den mening som ordföranden biträder.

En ledamot som har förlorat vid en omröstning inom ett utskott får till utskottets betänkande lämna en reservation med ett yrkande. Om omröstningen gäller utskottets ställningstagande i ett yttrande till ett annat utskott, får ledamoten lämna en avvikande mening till yttrandet. Betänkandet eller yttrandet får dock inte fördröjas därigenom.

| Särskilt yttrande

16 § En ledamot får förklara sitt ställningstagande i ett särskilt yttrande till ett utskottsbetänkande eller till ett yttrande till ett annat utskott.

| Tystnadsplikt i utskotten

17 § En ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i ett utskott får inte obehörigen röja vad som enligt beslut av regeringen eller utskottet skall hållas hemligt med hänsyn till rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt skäl som betingas av förhållandet till en främmande stat eller en mellanfolklig organisation.

| Utskottens uppföljning och utvärdering

18 §²² I utskottens beredning av ärendena skall ingå uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom de ämnesområden som för varje utskott anges i 4–6 §§ med tillhörande tilläggsbestämmelser.

| Utskottens utrikesresor

19 § Ett utskott skall samråda med riksdagsstyrelsen, innan det fattar beslut om en utrikesresa. Styrelsen skall uttala sig om i vad mån resan lämpligen bör genomföras. Därvid skall hänsyn tas till riksdagens internationella förbindelser, till kostnaderna och till omständigheterna i övrigt.

Riksdagsstyrelsen får meddela närmare bestämmelser om utskottens utrikesresor.

5 kap. Ärendens avgörande**| Anmälan och bordläggning av utskottsbetänkanden**

1 § Ett utskottsbetänkande skall anmälas i kammaren och före avgörandet bordläggas vid två sammanträden med kammaren, om inte riksdagen på ut-

²² Senaste lydelse av tidigare 16 § 2001:581.

skottets eller talmannens förslag beslutar att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning. Bestämmelser om ytterligare bordläggning av utskottsbetänkanden finns i 7 § andra stycket.

Ett yrkande enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen att ett lagförslag skall vila i minst tolv månader får framställas när utskottets betänkande över förslaget har anmälts i kammaren.

Tilläggsbestämmelser

5.1.1

Ett utskottsbetänkande får inte anmälas i kammaren förrän det har delats ut till riksdagens ledamöter.

Talmannen skall samråda med utskottets ordförande och vice ordförande innan han eller hon väcker förslag att ett ärende skall avgöras efter endast en bordläggning. När talmannen väcker ett sådant förslag skall detta anmälas i kammaren i samband med att utskottsbetänkandet anmäls till bordläggning.

5.1.2

Ett yrkande att ett lagförslag skall vila i minst tolv månader framställs skriftligen och tas om möjligt upp på kammarens föredragningslista.

Bordläggning och tid för avgörande av vissa andra ärenden

2 § Yrkanden om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om en misstroendeförklaring skall ligga på kammarens bord till det andra sammanträdet efter det då yrkandet framställdes. Ärendet skall avgöras senast vid nästa sammanträde.

Ett förslag av talmannen till ny statsminister skall ligga på kammarens bord till det andra sammanträdet efter det då förslaget framställdes. Ärendet skall i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. 2 § andra stycket regeringsformen avgöras senast på fjärde dagen efter den då förslaget framställdes.

Yrkanden under överläggningen om ett utskottsbetänkande

3 § Under överläggningen om ett utskottsbetänkande får en ledamot yrka bifall till och avslag på de förslag till beslut som behandlas i betänkandet.

Bestämmelser om yrkande och beslut om återförvisning till det utskott som har avgett betänkandet och hänvisning till ett annat utskott finns i 4 kap. 10 §.

Ärendenas avgörande

4 § Ett ärende i vilket överläggning äger rum får inte tas upp till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit att överläggningen är avslutad. Ett utskottsbetänkande får tas upp till avgörande endast vid ett sammanträde som i kallelsen enligt 2 kap. 5 § och på föredragningslistan enligt 2 kap. 7 § angetts som ett arbetsplenum.

Ett ärende avgörs med acklamation eller, om en ledamot yrkar det, genom omröstning. Om en särskild beslutsregel enligt 9 § skall tillämpas, skall ärendet alltid avgöras genom omröstning.

Avgörandet av ett ärende skall, om det behövs, delas upp på skilda beslut. Om det finns ett yrkande enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen att ett lagförslag skall vila i minst tolv månader och dessutom ett yrkande att förslaget skall förkastas, skall riksdagen pröva det sistnämnda yrkandet innan förslaget ställs under omröstning om omedelbart antagande.

Tilläggsbestämmelse

5.4.1

Om det finns ett yrkande enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen att ett lagförslag skall vila i minst tolv månader och om yrkandet vid omröstningen inte uppnår den majoritet av fem sjättedelar av de röstande som krävs enligt denna bestämmelse i regeringsformen för omedelbart antagande av förslaget, skall förslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning enligt femte stycket i nämnda paragraf i regeringsformen om vilandeförfarandet är tillämpligt i fråga om lagförslaget. Om konstitutionsutskottet har förklarat att förfarandet är tillämpligt, skall riksdagen på nytt pröva om förslaget kan avslås eller omedelbart antas. I annat fall återförvisas det till det utskott som har berett ärendet.

Avgörande genom acklamation

5 § När ett ärende avgörs med acklamation, skall talmannen ställa proposition på varje yrkande som har lagts fram under överläggningen. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har blivit enligt hans eller hennes uppfattning och befäster det med ett klubbslag, om inte omröstning begärs av någon ledamot.

Avgörande genom omröstning

6 § När ett ärende avgörs genom omröstning, är huvudpropositionen det yrkande som riksdagen enligt talmannens uppfattning har bifallit med acklamation. När acklamation inte har skett, är huvudpropositionen det yrkande som talmannen bestämmer. Mot huvudpropositionen ställs ett annat yrkande som kontraposition. Om det finns flera än två yrkanden som kan ställas mot varandra, skall riksdagen först, med tillämpning av 5 §, besluta vilket yrkande som skall vara kontraposition.

Omröstning görs öppet. I enlighet med bestämmelsen i 4 kap. 5 § regeringsformen är riksdagens beslut det förslag som stöds av mer än hälften av de röstande, om inte något annat anges i regeringsformen eller i denna lag. Talmannen tillkännager hur omröstningen har utfallit och befäster beslutet med ett klubbslag.

| 5.6.1

Då en omröstning skall äga rum, upprättar talmannen en omröstningsproposition. Om en särskild beslutsregel enligt 9 § skall tillämpas i ett visst fall, anges det i omröstningspropositionen.

Sedan ledamöterna efter förvarning har intagit sina platser i plenisalen, läses omröstningspropositionen upp och underställs kammaren för godkännande.

En omröstning får förrättas med uppresning. Om talmannen efter omröstning med uppresning tvekar om omröstningens resultat eller en ledamot begär rösträkning, sker en ny omröstning med omröstningsapparat eller, när den inte kan användas, med namnupprop.

| 5.6.2

Vid en omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter som vill rösta för ja-propositionen att resa sig och riktar därefter samma uppmaning till de ledamöter som vill rösta för nej-propositionen.

Vid en omröstning med omröstningsapparat registreras hur varje ledamot har röstat.

Vid en omröstning med namnupprop uppmanar talmannen två ledamöter att ta plats vid talmansbordet för att föra anteckningar över omröstningen. Vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter efter platsnummer i plenisalen. Något av följande svar skall avges: ja, nej, avstår.

| **Förfarandet vid lika röstetal**

7 § Om det blir lika röstetal vid en omröstning om vilket yrkande som skall vara kontraposition, avgörs utgången genom lottnings.

Om det blir lika röstetal i en huvudomröstning, skall ärendet bordläggas. Om det blir lika röstetal när ärendet behandlas på nytt, ställer talmannen proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Ärendet skall återförvisas om minst hälften av de röstande förklarar sig om detta. I annat fall avgör lotten vilken mening som skall vara riksdagens beslut.

Efter återförvisning upptas ärendet på nytt i sin helhet till avgörande i kammaren. Om det åter blir lika röstetal vid huvudomröstning, skall avgörandet ske genom lottnings.

| **Återförvisning av lagärenden som avgjorts genom delbeslut**

8 § Om avgörandet i ett lagärende har delats upp på två eller flera beslut, får riksdagen omedelbart efter det sista delbeslutet på förslag av talmannen eller en ledamot besluta att ärendet skall återförvisas till utskottet för ytterligare beredning. Om riksdagen beslutar om återförvisning, har delbesluten fallit. Beslut enligt denna paragraf om återförvisning av ett ärende får inte upprepas.

9 § Om det för beslut krävs annat än enkel majoritet och det finns fler än ett förslag till ett sådant beslut gäller följande. Riksdagen väljer först, med tillämpning av vad som gäller för beslut i allmänhet, ett av förslagen. Därefter avgörs, med tillämpning av den särskilda beslutsregeln, om detta förslag skall antas eller förkastas. Detta förfarande skall tillämpas även när det är fråga om flera lagförslag som är oförenliga inbördes och ett yrkande har väckts att något av dem skall vila i minst tolv månader enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen.

Om det samtidigt finns två eller flera yrkanden om folkomröstning beträffande samma vilande grundlagsförslag eller om miststroendeförklaring mot samma statsråd, skall endast en omröstning äga rum.

| **Uppskov med behandlingen av ärenden**

10 § Ett ärende skall avgöras under den valperiod då det väckts. Riksdagen får dock medge att behandlingen får uppskjutas till det första riksmötet i nästa valperiod. Behandlingen av ett ärende som väckts under ett uppehåll i kammarbetet som sträcker sig fram till det första riksmötet i nästa valperiod anses vara uppskjuten till detta riksmöte. Detsamma gäller behandlingen av ett ärende som riksdagen inte har hunnit avgöra då ett uppehåll görs i kammarens arbete med anledning av ett extra val.

Ärende som gäller statsbudgeten för närmast följande budgetår skall avgöras före budgetårets ingång om det inte utan olägenhet för budgetregleringen kan avgöras senare.

Ett lagförslag som har vilat i tolv månader enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen skall prövas före utgången av kalenderåret därpå. Om ett annat lagförslag har ett nära samband med ett lagförslag som vilar enligt denna bestämmelse, får riksdagen besluta att det skall avgöras inom den tid som gäller för prövningen av det vilande lagförslaget. Om ett ärende som avses i detta stycke till följd av beslut om extra val inte kan avgöras inom föreskriven tid, skall det avgöras snarast möjligt efter det att den nyvalda riksdagen har sammanträtt.

Tilläggsbestämmelser

5.10.1

Beslut att behandlingen av ett ärende får uppskjutas fattas på förslag av det utskott, till vars beredning ärendet hör. Kammaren får även utan sådant förslag besluta om uppskov.

5.10.2

Beslut enligt 10 § tredje stycket andra meningen fattas på förslag av det utskott till vars handläggning ärendet hör.

Slutligt beslut i ärende som vilat över ett val

11 § Ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 15 och 16 §§ regeringsformen skall avgöras vid det första riksmötet i den valperiod då slutligt beslut enligt dessa bestämmelser i regeringsformen först får fattas, om inte förslaget i ärendet dessförinnan förkastas. Avgörandet får genom beslut av riksdagen uppskjutas till ett annat riksmöte. Beslutet får upprepas. Ärendet skall avgöras slutligt före nästa ordinarie val till riksdagen.

I fråga om uppskov i samband med extra val skall bestämmelserna i 10 § första stycket tillämpas.

Om ett vilande förslag till grundlagsändring eller till ett annat beslut som fattas i samma ordning har förkastats vid en folkomröstning, skall det utskott till vars beredning frågan hör göra anmälan om detta till kammaren.

Tillägsbestämmelse*5.11.1*

Beslut om uppskov med slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 15 och 16 §§ regeringsformen fattas på förslag av det utskott till vars handläggning ärendet hör.

Beslut under budgetprocessen

12 §²³ Riksdagen får genom lag besluta att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden.

Om riksdagen har fattat beslut enligt första stycket, fastställer riksdagen för det närmast följande budgetåret genom ett enda beslut

dels för varje utgiftsområde en utgiftsram, som anger det belopp till vilket summan av de till utgiftsområdet hörande utgifterna högst får uppgå, dels en beräkning av inkomsterna på statsbudgeten.

Beslut om anslag eller andra utgifter i staten för närmast följande budgetår får inte fattas innan ett beslut fattats enligt andra stycket. Anslag eller andra utgifter i staten fastställs för varje utgiftsområde genom ett enda beslut.

Beslut om anslag för löpande budgetår som innebär att en utgiftsram påverkas får inte fattas innan ett beslut om godkännande av en ändrad utgiftsram fattats.

Tillägsbestämmelse*5.12.1²⁴*

Statsutgifterna skall hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet, 7 Internationellt bistånd, 8 Invandrare och flyktingar, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk trygghet

²³ Senaste lydelse 2001:581.

²⁴ Senaste lydelse 2002:651.

för familjer och barn, 13 Arbetsmarknad, 14 Arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, 19 Regional utjämning och utveckling, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, 24 Näringsliv, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som skall innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Riksdagens skrivelser

13 § Om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, skall det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning skall alltid meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som lämnat framställningen genom en skrivelse.

Tilläggsbestämmelse

5.13.1

Riksdagens skrivelser sätts upp av kammarkansliet och undertecknas av talmannen.

Utskott som har berett ett ärende skall få del av kammarens beslut i ärendet.

6 kap. Interpellationer och frågor till statsråd

Interpellationer

1 § En interpellation skall ha ett bestämt innehåll och vara försedd med en motivering. Talmannen beslutar att en interpellation får framställas. Om talmannen anser att en interpellation strider mot grundlag eller denna lag, skall han eller hon vägra tillstånd till att interpellationen framställs och ange skäl för detta beslut. Om kammaren ändå begär att interpellationen skall få framställas skall talmannen hänvisa frågan till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen får inte vägra tillstånd till interpellationen om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

En interpellation besvaras av ett statsråd inom två veckor från det att den getts in. Om kammaren under tvåveckorsperioden gör ett uppehåll i sitt arbete, förlängs tiden med vad som motsvarar uppehållet.

Om ett svar inte lämnas inom den tid som har angetts i andra stycket, skall statsrådet meddela riksdagen varför svaret uteblir eller anstår. Meddelandet får inte följas av överläggning.

En interpellation faller om den inte har besvarats vid det riksmöte då den väcktes.

6.1.1²⁵

En interpellation ges in till kammarkansliet. Den skall vara egenhändigt undertecknad av interpellanten. Talmannen anmäler utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren beslut att interpellationen skall eller inte skall få framställas. Om talmannen har medgett att interpellationen får framställas, låter talmannen utan dröjsmål statsrådet få del av interpellationen.

Talmannen fastställer efter samråd med de särskilda företrädarna för partigrupperna den dag under ett riksmöte då interpellationer senast får ges in till kammarkansliet. Om det finns särskilda skäl, får dock talmannen medge att en interpellation får framställas även om den getts in efter denna dag.

Interpellationen skall redovisas i riksdagens protokoll.

6.1.2

Talmannen bestämmer efter samråd med statsrådet och interpellanten vid vilket sammanträde svaret skall lämnas. Meddelande om detta lämnas utan dröjsmål på det sätt som talmannen bestämmer och tas upp på föredragningslistan.

Svaret på en interpellation får delas ut till ledamöterna i förväg.

6.1.3

När ett statsråd besvarar en interpellation får svaret lämnas i ett anförande som räcker längst sex minuter. Statsrådet kan därutöver få ordet för ytterligare tre anföranden, varav de första två får räcka längst fyra minuter vardera och det tredje längst två minuter.

Interpellanten kan få ordet för högst tre anföranden, varav de första två får räcka längst fyra minuter vardera och det tredje längst två minuter.

Andra talare kan få ordet för högst två anföranden, varav det första får räcka längst fyra minuter och det andra längst två minuter.

| Frågor

2 § En fråga kan vara muntlig eller skriftlig. Den skall ha ett bestämt innehåll.

| Muntliga frågor

3 § En muntlig fråga framställs vid en frågestund som anordnas i kammaren. Den besvaras omedelbart av ett statsråd.

Talmannen beslutar om vem som skall få ordet vid en frågestund. Talmannen får besluta om en begränsning av anförandena till längst en minut.

²⁵ Senaste lydelse 2000:418.

6.3.1

En frågestund anordnas varje torsdag under de veckor som kammaren sammanträder för annan handläggning än bordläggning.

Om arbetsförhållandena i riksdagen kräver det, får talmannen för en viss vecka besluta att frågestunden anordnas på en annan dag än en torsdag eller att frågestunden ställs in.

Regeringskansliet anmäler till kammarkansliet senast på fredagen i veckan före frågestunden vilka statsråd som kommer att vara närvarande. Meddelande om detta lämnas utan dröjsmål på det sätt som talmannen bestämmer.

| Skriftliga frågor

4 § En skriftlig fråga får vara försedd med en kort inledande förklaring. Talmannen beslutar att en skriftlig fråga får framställas. Om talmannen anser att en skriftlig fråga strider mot grundlag eller denna lag, skall han eller hon vägra tillstånd till att frågan framställs och ange skäl för detta beslut. Om kammaren ändå begär att frågan skall få framställas skall talmannen hänvisa saken till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen får inte vägra tillstånd till frågan om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

En skriftlig fråga besvaras skriftligen av ett statsråd.

Tillägsbestämmelser6.4.1²⁶

En skriftlig fråga ges in till kammarkansliet. Den skall vara egenhändigt undertecknad av den ledamot som framställer frågan. Talmannen anmäler utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren beslut att frågan skall eller inte skall få framställas. Om talmannen har medgett att frågan får framställas, låter talmannen utan dröjsmål statsrådet få del av frågan.

Det skriftliga svaret lämnas till kammarkansliet som överlämnar svaret till den ledamot som ställt frågan.

De skriftliga frågor som under en vecka getts in senast klockan 10 på fredagen besvaras senast klockan 12 på onsdagen i följande vecka.

Under längre uppehåll i kammarens arbete än en månad får talmannen besluta att svaren lämnas inom fjorton dagar efter det att frågorna framställts. Talmannen fattar sitt beslut efter samråd med de särskilda företrädarna för partigrupperna. Om ett svar inte lämnas inom denna tid, skall statsrådet meddela kammarkansliet när frågan kommer att besvaras eller att den inte kommer att besvaras.

Skriftliga frågor liksom statsrådets svar på frågorna skall redovisas i riksdagens protokoll.

7 kap. Gemensamma bestämmelser om val inom riksdagen

Föreskrifternas tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i 2–12 §§ gäller val som förrättas av kammaren och bestämmelserna i 13 och 14 §§ val inom ett utskott eller ett annat riksdagsorgan som helt eller delvis väljs av kammaren.

Valberedningen

2 § Om inte riksdagen föreskriver annat, skall val som förrättas av kammaren beredas av en särskild valberedning, utsedd inom riksdagen.

Valberedningen utses vid första sammanträdet med kammaren under riksdagens valperiod för tiden till valperiodens slut. Varje partigrupp, vilken motsvarar parti som vid valet till riksdagen har fått minst fyra procent av rösterna i hela riket, skall besätta en plats. Därutöver fördelas tio platser proportionellt mellan samma partigrupper. Ledamöterna tillsätts med tillämpning av det förfarande som anges i 12 § första stycket.

Tilläggsbestämmelser

7.2.1

Talmannen fastställer för varje partigrupp det antal ledamöter som partigruppen skall tillsätta i valberedningen. Vid den proportionella fördelningen tillämpas den beräkningsgrund som anges i 4 § tredje stycket.

7.2.2²⁷

Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som skall inträda som tillfällig riksföreståndare, talman, vice talmän, kammarsekreterare, riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän, riksrevisorer samt val till Statsrådsarvodesnämnden och Nämnden för lön till riksrevisorerna.

Föreskrifter om beredning av val finns i fråga om ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän i tilläggsbestämmelsen 8.11.2, i fråga om riksrevisorer i tilläggsbestämmelsen 8.12.1, i fråga om ledamöter i Statsrådsarvodesnämnden i tilläggsbestämmelsen 8.4.1 samt i fråga om ledamöter i Nämnden för lön till riksrevisorerna i tilläggsbestämmelsen 8.5.1.

²⁷ Senaste lydelse 2002:1021.

Valberedningen håller på kallelse av talmannen sitt första sammanträde samma dag som den utses. Därefter sammanträder beredningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § första stycket första meningen och andra stycket samt tilläggsbestämmelserna 4.12.1 andra stycket och 4.12.2–4 tillämpas också på valberedningen.

Val med acklamation

3 § Vid val som avser två eller flera personer får valberedningen lägga fram en gemensam lista. Listan skall innehålla namn på så många personer som valet avser och skall godkännas av alla ledamöter som har deltagit i valberedningens sammanträde eller av alla utom en.

Talmannen skall framställa förslag om godkännande av den gemensamma listan och, vid bifall, förklara de på listan upptagna personerna valda. Val med slutna sedlar skall dock förrättas, om det begärs av minst så många riksdagsledamöter som motsvarar den kvot som man får, om samtliga röstberättigade ledamöters antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till närmaste högre hela tal. Detta val skall äga rum vid ett följande sammanträde.

Om det föreskrivs att en innehavare av ett visst uppdrag skall väljas för sig, skall valet förrättas med acklamation. Om någon ledamot begär det, skall valet dock förrättas med slutna sedlar. Om valberedningen har lagt fram ett enhälligt förslag, skall valet med slutna sedlar äga rum först vid ett följande sammanträde.

Val med slutna sedlar

4 § Val förrättas med slutna sedlar, om inte annat följer av 3 § eller av annan huvudbestämmelse i denna lag.

Om två eller flera personer skall utses genom val med slutna sedlar, fördelas platserna proportionellt mellan varje gruppering av riksdagsledamöter som vid valet uppträder under särskild beteckning.

Platserna fördelas mellan grupperingar genom att en i taget tilldelas den gruppering som för varje gång får det högsta jämförelsetalet. Jämförelsetalet är lika med grupperingens röstetal, så länge grupperingen inte har tilldelats någon plats. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att grupperingens röstetal delas med det antal platser som grupperingen har tilldelats, ökat med 1. Vid lika jämförelsetal skall avgörandet ske genom lottnings.

Vid val av en person är den vald som har fått flest röster, om inte riksdagen föreskriver annat i huvudbestämmelse i denna lag. Vid lika röstetal skall valet avgöras genom lottnings.

Tilläggsbestämmelser

7.4.1

Valsedlarna skall vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg. De får innehålla uppgift om det val för vilket de gäller.

En valsedel är ogiltig om den är försedd med något kännetecken som uppenbarligen har blivit anbragt på valedeln med avsikt.

Om en ledamot i ett val har lämnat mer än en valededel, är valedlarna ogiltiga. Om sedlarna har samma innehåll, skall dock en av valedlarna betraktas som giltig vid sammanräkningen.

7.4.2

Vid proportionellt val skall det på valedeln finnas en beteckning i ord för en viss gruppering av riksdagsledamöter. Efter denna beteckning förs namnen upp i en följd under varandra.

En valededel är ogiltig om

1. den saknar beteckning för en gruppering av riksdagsledamöter,
2. den innehåller mer än en beteckning, eller
3. den saknar namn på en valbar kandidat.

Ett namn på en valededel skall anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar,
2. namnet är överstruket,
3. det inte klart framgår vem som avses, eller
4. ordningen mellan namnet och något annat namn på valedeln inte klart framgår.

framgår.

Ordningföljden mellan kandidatnamnen inom varje gruppering av riksdagsledamöter skall bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden enligt 20 kap. 4 § vallagen (1997:157). Om flera kandidater får lika stora jämförelsetal, skall valet avgöras genom lottning.

7.4.3

Vid val av en person skall det på valedeln finnas ett kandidatnamn.

En valededel är ogiltig om den innehåller

1. två eller flera kandidatnamn,
2. namnet på en kandidat som inte är valbar,
3. namnet är överstruket,
4. det inte klart framgår vem som avses, eller
5. beteckning på en gruppering av riksdagsledamöter.

Föreskrifter om vem som är vald vid val av en person finns i 8 kap. 1–3, 11 och 12 §§ samt i 9 kap. 1 och 5 §§.

7.4.4

Vid val med slutna sedlar uppmanar talmannen fem ledamöter att ta plats vid talmansbordet. Av dessa skall tre biträda när valedlarna öppnas och granskas och två föra anteckningar över valet.

Ledamöterna ropas upp i den ordning som anges i tilläggsbestämmelse 5.6.2. När en ledamot ropas upp, skall han eller hon gå fram till talmansbordet och lämna sin valededel till talmannen.

Sedan samtliga godkända valedelar har lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över valet.

Talmannen fastställer resultatet av valet och tillkännager det för kammaren.

7.4.5

Om två eller flera val med slutna sedlar skall förrättas, får talmannen, om inte en ledamot yrkar annat, bestämma att valsedlarna skall lämnas i samtliga val, innan sammanräkning görs i något av valen.

| Överklagande av val med slutna sedlar

5 § Val med slutna sedlar får överklagas av en riksdagsledamot hos Valprövningsnämnden. Valet gäller även om det har överklagats.

Tilläggsbestämmelser

7.5.1

Skrivelse med överklagande ställs till Valprövningsnämnden. Skrivelsen skall ha kommit in till kammarkansliet inom fem dagar från den dag då resultatet av valet meddelades i kammaren.

Så snart tiden för överklagande har gått ut, skall talmannen vid sammanträde med kammaren tillkänna samtliga överklaganden som har kommit in. Talmannen skall bestämma den tid inom vilken förklaring över överklagandena skall ha kommit in till Valprövningsnämnden.

När förklarings tiden har gått ut skall talmannen genast sända skrivelserna med överklaganden till Valprövningsnämnden. Talmannen bör dessutom skyndsamt till Valprövningsnämnden ge in yttrande över överklagandena.

7.5.2

Valprövningsnämnden skall vid prövningen av ett överklagande upphäva ett val och förordna om omval, om en föreskrift i 4 § eller i tilläggsbestämmelserna 7.4.1–5 har blivit åsidosatt vid valet.

Ett omval skall dock förordnas bara om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Om felet kan avhjälpas genom förnyad sammanräkning eller annan sådan mindre ingripande åtgärd, skall Valprövningsnämnden dock i stället uppdraga åt talmannen att vidta denna rättelse.

7.5.3

Valsedlar och annat valmaterial skall förvaras under betryggande säkerhet till dess att valet har vunnit laga kraft.

| Valens tidpunkt och giltighet

6 § Om inte riksdagen föreskriver annat, skall val som avser tid motsvarande riksdagens valperiod förrättas snarast efter valperiodens början och gälla till dess att riksdagen förrättar nytt val under nästa valperiod.

| Omval

7 § Har en ny ledamot tagit plats i riksdagen med anledning av att utgången av val till riksdagen har blivit ändrad efter ett överklagande, skall val som riksdagen har förrättat dessförinnan under valperioden göras om, om det begärs av minst tio riksdagsledamöter.

| Suppleantval

8 § Om inte riksdagen föreskriver annat, skall vid val som avser två eller flera personer också suppleanter utses till minst samma antal som de ordinarie ledamöterna. Vad som är föreskrivet om valet av dessa tillämpas även på suppleanterna.

Sedan riksdagen har förrättat val till ett organ och därvid utsett suppleanter, får den besluta om en förändring av antalet suppleanter i organet, så länge det inte underskrider antalet ordinarie ledamöter.

Utän att antalet suppleanter i utskottet utökas får ersättare som har kallats till tjänstgöring utses till suppleant i ett utskott som den lediga riksdagsledamoten tillhör. Då tillämpas det förfarande som anges i 12 § första stycket.

Tilläggsbestämmelser*7.8.1*

En fråga om ett större antal suppleanter än som ursprungligen valts bereds av valberedningen.

Suppleantval som föräns av en utökning av antalet suppleanter skall förrättas så snart det kan ske.

7.8.2

Om inte annat föreskrivs eller särskilt beslutas, skall suppleanter utses till samma antal som de ordinarie ledamöterna.

| *7.8.3*

Föreskrifter om suppleanter finns för riksdagsstyrelsen i tilläggsbestämmelsen 1.5.2, för Statsrådsarvodesnämnden i 8 kap. 4 §, för Nämnden för lön till riksrevisorerna i 8 kap. 5 §, för Utrikesnämnden i 8 kap. 8 § och för krigsdelegationen i 8 kap. 15 §

| Suppleanternas tjänstgöring

9 § Om inte riksdagen föreskriver annat, skall en frånvarande ledamots plats i ett organ intas av en suppleant som hör till samma partigrupp. Om detta inte kan ske, gäller att suppleanterna har företräde i den ordning i vilken de har valts eller, om valet har förrättats med gemensam lista, i den ordning i vilken de har förts upp på listan.

| Obehörighet

10 § Om inte riksdagen föreskriver annat, skall den som är vald av kammaren till ett uppdrag, för vilket det krävs ledamotskap av riksdagen, avgå från uppdraget, om han eller hon lämnar riksdagen eller utses till riksdagens talman eller till statsråd.

Tilläggsbestämmelse**| 7.10.1**

Föreskrifter om behörighet att ingå i olika organ finns för talmannen i 10 kap. 7 § regeringsformen, i 1 kap. 5 § och 8 kap. 15 § denna lag, för riksdagsledamot som också är statsråd i 8 kap. 15 § denna lag samt för avgången riksdagsledamot i tilläggsbestämmelsen 8.6.2 denna lag.

| Skyldighet att åta sig uppdrag

11 § Den som har utsetts till ett uppdrag genom val av riksdagen får inte undandra sig uppdraget utan att riksdagen medger det.

| Efterträdare

12 § Om någon som har valts till ett organ, som vid valperiodens början tillsattes genom val av två eller flera personer, lämnar sitt uppdrag i förtid, skall den eller de partigrupper som han eller hon var vald för, till talmannen anmäla en efterträdare. Talmannen förklarar den anmälda efterträdaren vald. Om en sådan anmälan inte görs eller om mer än en person anmäls, utser talmannen en efterträdare.

Om en plats blir ledig i förtid och det ursprungliga valet avsåg endast en person, tillämpas för kompletteringsvalet för den återstående tiden samma förfarande som vid det ursprungliga valet.

Föreskrifterna i denna bestämmelse gäller om inte riksdagen föreskriver annat.

| Ordförandeval

13 § Ett organ, vars ledamöter helt eller delvis utses av kammaren, väljer inom sig ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte annat är föreskrivet.

Tilläggsbestämmelse**| 7.13.1**

Föreskrifter om val av ordförande och vice ordförande finns för Valprovsningsnämnden i 3 kap. 11 § regeringsformen och 8 kap. 2 § denna lag, för Statsrådsarvodensnämnden i 8 kap. 4 § denna lag, för Nämnden för lön till riksrevisorerna i 8 kap. 5 §, för Riksrevisionens styrelse i 8 kap. 14 § och för Riksdagens överklagandenämnd i 9 kap. 5 § denna lag.

Val inom ett riksdagsorgan

14 § Val inom ett organ som avses i 13 § förrättas med acklamation eller, om någon ledamot begär det, med slutna sedlar.

Tilläggsbestämmelse*7.14.1*

Valsedlarna skall vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg. Vid lika röstetal skall valet avgöras genom lottning.

8 kap. Vissa befattningshavare och organ**Val av talmän**

1 § Val av talman samt av förste, andre och tredje vice talman enligt 4 kap. 2 § regeringsformen förrättas vid första sammanträdet med kammaren under riksdagens valperiod och gäller till valperiodens slut. Talmännen väljs var för sig i nu nämnd ordning.

Om valet förrättas med slutna sedlar, är den vald som får mer än hälften av de avgivna rösterna. Om sådan röstövertikt inte uppnås, förrättas nytt val. Om inte heller då någon får mer än hälften av de avgivna rösterna, förrättas ett tredje val mellan de två som vid den andra omröstningen uppnådde de högsta röstetalen. Vid den tredje omröstningen är den vald som får de flesta rösterna.

Val av ordförande och ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden

2 § Bestämmelser om val av ordförande i Valprövningsnämnden finns i 3 kap. 11 § regeringsformen.

Riksdagen utser genom särskilt val en ersättare för ordföranden i Valprövningsnämnden. Bestämmelserna i 3 kap. 11 § regeringsformen om ordföranden tillämpas också på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden tillämpas det förfarande som anges i 1 § andra stycket.

Riksföreståndarval

3 § Vid val med slutna sedlar av riksföreståndare, vice riksföreståndare enligt 5 kap. 4 § regeringsformen eller person som skall kunna inträda som tillfällig riksföreståndare enligt 5 kap. 6 § regeringsformen tillämpas det förfarande som anges i 1 § andra stycket. Valet gäller till dess riksdagen beslutar annat.

Statsrådsarvodesnämnden

4 § Statsrådsarvodesnämnden består av ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter varje ordinarie val till riksdagen

för tiden intill dess nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter skall inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Tilläggsbestämmelse

8.4.1

Val av ledamöter i Statsrådsarvodesnämnden bereds av konstitutionsutskottet.

| Nämnden för lön till riksrevisorerna

5 §²⁸ Nämnden för lön till riksrevisorerna består av ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter varje ordinarie val till riksdagen för tiden intill dess nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter skall inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Tilläggsbestämmelse

8.5.1²⁹

Val av ledamöter i Nämnden för lön till riksrevisorerna bereds av konstitutionsutskottet.

| Internationella delegationer

6 § Om det träffats en internationell överenskommelse att riksdagen bland sina ledamöter skall utse ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation, får bestämmelser om detta införas i en tilläggsbestämmelse till denna paragraf.

| Tilläggsbestämmelser

8.6.1

Riksdagen väljer tjugo ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation. Delegationen väljs för varje riksmöte.

Delegationen skall årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

²⁸ Senaste lydelse 2002:1021.

²⁹ Senaste lydelse 2002:1021.

| 8.6.2

Riksdagen väljer sex ledamöter i Europarådets svenska delegation. Delegationen väljs för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val.

En ledamot eller en suppleant av Europarådets svenska delegation som lämnat riksdagen i samband med ett riksdagsval får kvarstå under den återstående delen av delegationens mandatperiod.

Delegationen skall årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

| 8.6.3

Riksdagen väljer åtta ledamöter i den svenska delegationen till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Delegationen väljs för riksdagens valperiod.

Delegationen skall årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

| **Val av riksbanksfullmäktige**

7 § Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 13 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Tilläggsbestämmelse

| 8.7.1

Ledamöter av fullmäktige får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör dem olämpliga för uppdraget som fullmäktig.

Ledamöterna får inte heller vara underåriga, i konkurs, underkastade näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, skall riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar skall anmälas till riksdagen.

| **Utrikesnämnden**

8 § Val av ledamöter i Utrikesnämnden enligt 10 kap. 7 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

För talmannen är vice talman suppleant i Utrikesnämnden. Antalet valda suppleanter skall vara nio.

9 § Utrikesnämnden sammanträder inom stängda dörrar. Statsministern får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant, ett statsråd eller en tjänsteman är närvarande.

Tillägsbestämmelser

8.9.1

Protokoll skall föras vid Utrikesnämndens sammanträden. Sekreterare hos nämnden förordnas av regeringen.

Suppleant i Utrikesnämnden skall alltid underrättas om nämndens sammanträden.

8.9.2

En ledamot, en suppleant eller en tjänsteman skall första gången han eller hon är närvarande vid ett sammanträde med Utrikesnämnden avge försäkran om att följa åliggande om tystnadsplikt enligt 10 kap. 7 § regeringsformen.

10 § För förordnande att krigsdelegationen skall träda i riksdagens ställe enligt 13 kap. 2 § regeringsformen sammanträder Utrikesnämndens ledamöter på kallelse av talmannen eller, vid förhinder för talmannen, vice talman, eller på kallelse av två av nämndens övriga ledamöter. Förhandlingarna leds av talmannen, av vice talman eller, om ingen av dem är närvarande, av den av de närvarande ledamöterna som har varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera har tillhört riksdagen lika länge, har den äldste av dem företräde. Om det vid omröstning till beslut blir lika röstetal, gäller den mening som ordföranden biträder.

Riksdagens ombudsmän

11 § Riksdagen väljer enligt 12 kap. 6 § regeringsformen ombudsmän som skall utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar.

Riksdagens ombudsmän skall vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef och bestämmer inriktningen i stort av verksamheten. Riksdagen får härutöver välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. Ställföreträdande ombudsman skall ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Chefsjustitieombudsmannen, övriga ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas förfarandet i 1 § andra stycket.

Val av ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet skall emellertid aldrig gälla längre än till utgången av detta år. Val av ställföreträdande ombudsman gäller för en tid av två år från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer. På förslag av konstitutionsutskottet får riksdagen dock dessförinnan entlediga en ombudsman eller en ställföreträdande ombudsman som inte har riksdagens förtroende.

Om en ombudsman avgår i förtid, skall riksdagen snarast välja en efterträdare för en ny fyraårsperiod.

Tilläggsbestämmelser

8.11.1

Konstitutionsutskottet skall, på eget initiativ eller på begäran av någon av riksdagens ombudsmän, samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.

8.11.2

Val av ombudsman och ställföreträdande ombudsman bereds av konstitutionsutskottet.

Riksrevisionen

12 § Riksdagen skall enligt 12 kap. 7 § regeringsformen välja tre riksrevisorer.

Riksrevisorerna väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas förfarandet i 1 § andra stycket. Val av riksrevisor gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att nytt val har genomförts under sjunde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet skall emellertid aldrig gälla längre än till utgången av detta år. En riksrevisor kan inte väljas om.

En av riksrevisorerna skall svara för myndighetens administrativa ledning. Riksdagen bestämmer vem av riksrevisorerna som skall ha denna uppgift.

En riksrevisor får inte vara i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. En riksrevisor får inte heller inneha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som kan påverka riksrevisorns självständiga ställning.

Tilläggsbestämmelser

8.12.1

Val av riksrevisor bereds av konstitutionsutskottet.

8.12.2

En riksrevisor skall skriftligen anmäla följande förhållanden till riksdagen

1. innehav av aktier i ett aktiebolag som avses i 2 § 4 lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.,
2. avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån som utges under tid som omfattas av uppdraget i Riksrevisionen,
3. avlönad anställning som inte är av endast tillfällig karaktär,
4. inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksrevisor,

- 5. uppdrag hos en kommun eller ett landsting, om uppdraget inte är av endast tillfällig karaktär, och
- 6. annan anställning, uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande.

13 § Riksdagen får skilja en riksrevisor från uppdraget på begäran av konstitutionsutskottet.

Om en riksrevisor avgår i förtid, skall riksdagen snarast välja efterträdare för en ny sjuårsperiod.

14 § Riksrevisionens styrelse skall bestå av ett udda antal ledamöter, lägst elva, som väljs för riksdagens valperiod.

Varje partigrupp, vilken motsvarar parti som vid valet till riksdagen har fått minst fyra procent av rösterna i hela riket, skall besätta en plats. Därutöver fördelas platserna i styrelsen proportionellt mellan samma partigrupper.

Riksdagen väljer bland ledamöterna en ordförande och en eller flera vice ordförande. Ordförande och varje vice ordförande väljs var för sig.

Tilläggsbestämmelse

8.14.1

Antalet ledamöter i Riksrevisionens styrelse fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

Krigsdelegationen

15 § Riksdagen skall enligt 13 kap. 2 § regeringsformen välja en krigsdelegation inom sig.

Krigsdelegationen består av talmannen som ordförande och av femtio andra ledamöter, som riksdagen väljer för riksdagens valperiod.

En riksdagsledamot är behörig att vara ledamot i krigsdelegationen även om han eller hon tillhör regeringen.

Suppleanter skall inte utses till krigsdelegationen.

Om en ledamot får varaktigt förhinder när delegationen har trätt i riksdagens ställe, utses en annan riksdagsledamot till ersättare på det sätt som anges i 7 kap. 12 § första stycket.

Tilläggsbestämmelser

8.15.1

Krigsdelegationens ordförande och vice ordförande skall förbereda delegationens verksamhet för den händelse delegationen skulle träda i riksdagens ställe.

8.15.2

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § första stycket första meningen och andra stycket samt tilläggsbestämmelserna 4.12.1 andra stycket och 4.12.2 och

4.12.4 tillämpas också på krigsdelegationen när den inte är i riksdagens ställe.

| Ytterligare bestämmelser för riksdagens organ

| 16 § Riksdagen får meddela närmare bestämmelser för riksdagens organ.

Tilläggsbestämmelse

| 8.16.1

Riksdagen fastställer stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och väljer sex ledamöter i stiftelsens styrelse i enlighet med 3 § i stiftelsens stadgar (RFS 1988:1).

Stiftelsen skall årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

9 kap. Bestämmelser om personal och förvaltning

| Kammarsekreterare

1 §³⁰ Kammaren utser en kammarsekreterare. Kammarsekreteraren låter föra protokollet vid sammanträden med kammaren. Han eller hon expedierar riksdagens beslut och biträder i övrigt talmannen i riksdagsarbetet.

Val av kammarsekreterare äger rum vid början av riksmötet närmast efter ett ordinarie val till riksdagen och gäller för tiden till dess nytt val av kammarsekreterare förrättas. Vid val med slutna sedlar tillämpas det förfarande som anges i 8 kap. 1 § andra stycket.

Tilläggsbestämmelse

| 9.1.1³¹

Kammarsekreteraren, med tjänstebenämningen riksdagsdirektör, är chef för riksdagsförvaltningen och sekreterare i krigsdelegationen.

| Kanslier för utskotten och EU-nämnden

2 §³² Utskotten och EU-nämnden biträds av kanslier som ingår i riksdagsförvaltningen. Chefen för ett sådant kansli skall vara svensk medborgare.

| Riksdagsförvaltningen

3 §³³ Riksdagen beslutar om instruktion för riksdagsförvaltningen.

³⁰ Senaste lydelse 2000:418.

³¹ Senaste lydelse av tidigare tilläggsbestämmelse 9.1.2 2000:418.

³² Senaste lydelse 2000:418.

³³ Senaste lydelse 2000:418.

4 §³⁴ Riksdagsförvaltningen skall, när det gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor,

2. upprätta förslag till anslag på statsbudgeten, dock inte för Riksrevisionen,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, och

4. besluta om föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

I fråga om förslag till anslag på statsbudgeten för Riksrevisionen skall riksdagsförvaltningen yttra sig innan Riksrevisionen beslutar om förslaget.

| Överklagande

5 § Beslut av ett riksdagsorgan i ett förvaltningsärende som får överklagas enligt särskilda bestämmelser, prövas av Regeringsrätten i de fall som riksdagen bestämmer och i övriga fall av Riksdagens överklagandenämnd.

Överklagandenämnden består av ordförande, som skall vara eller ha varit ordinarie domare och inte vara ledamot av riksdagen, och fyra andra ledamöter, valda inom riksdagen. Ordföranden väljs särskilt. Val till överklagandenämnden avser riksdagens valperiod.

För ordföranden skall det finnas en ersättare. Bestämmelser om ordföranden skall tillämpas även på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordförande eller ersättare för ordföranden i överklagandenämnden tillämpas det förfarande som anges i 8 kap. 1 § andra stycket.

| Ledamöternas arvode och andra ekonomiska villkor

6 § En riksdagsledamot skall av statsmedel erhålla arvode för sitt uppdrag. Bestämmelser om detta, om andra ekonomiska villkor med anledning av uppdraget och om gottgörelse till ersättare för riksdagsledamot finns i lag.

| Bistånd med sakuppgifter och studieresor

7 § Riksdagens ledamöter och organ skall ha tillgång till bibliotek och rätt till bistånd i övrigt med sakuppgifter för riksdagsarbetet.

I fråga om ledamöternas studieresor finns särskilda föreskrifter.

Tilläggsbestämmelse

9.7.1³⁵

En ledamot av riksdagen kan erhålla bidrag till kostnaden för enskild studieresa. Riksdagsstyrelsen får meddela närmare bestämmelser om sådana resor.

³⁴ Senaste lydelse 2000:418.

³⁵ Senaste lydelse 2000:418.

Åtal

8 §³⁶ Åtal mot nedan angivna befattningshavare för ett brott, begånget i utövningen av hans eller hennes uppdrag eller tjänst får beslutas

1. endast av finansutskottet när det gäller åtal mot en fullmäktig i Riksbanken eller en ledamot av Riksbankens direktion,

2. endast av konstitutionsutskottet när det gäller åtal mot en ledamot av riksdagsstyrelsen, av styrelsen i Riksrevisionen, av Valprövningsnämnden eller av Riksdagens överklagandenämnd eller mot en av riksdagens ombudsmän, mot en av riksrevisorerna eller mot kammarsekreteraren.

Bestämmelserna i första stycket om åtal mot en ledamot av Riksbankens direktion skall inte tillämpas i fråga om ett brott begånget i utövningen av Riksbankens beslutanderätt enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.

Tillägsbestämmelse**9.8.1**

I fråga om behörighet att besluta om åtal mot vissa andra befattningshavare än de som nämns i 8 § finns särskilda föreskrifter.

10 kap. Behandlingen av frågor i Europeiska unionen**Regeringens skyldighet att informera riksdagen om EU-arbetet**

1 §³⁷ Regeringen skall varje år till riksdagen lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen.

Regeringen skall redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen.

Regeringens skyldighet att informera riksdagen om sin syn på kommissionens förslag

2 § Regeringen skall informera riksdagen om sin syn på de förslag från Europeiska gemenskapernas kommission som regeringen bedömer som betydelsefulla.

Utskottens skyldighet att följa EU-arbetet

3 § Utskotten skall följa arbetet i Europeiska unionen inom de ämnesområden som för varje utskott anges i 4 kap. 4–6 §§ med tillhörande tillägsbestämmelser.

Beträffande statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar till utskotten finns bestämmelser i 4 kap. 11 §.

³⁶ Senaste lydelse 2000:418.

³⁷ Senaste lydelse 2002:910.

4 § För samråd enligt 10 kap. 6 § regeringsformen skall riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).

EU-nämnden skall bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.

Tilläggsbestämmelse

10.4.1

Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

| Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU-nämnden

5 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som avses bli behandlade i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför beslut som regeringen bedömer som betydelsefulla och i andra frågor som nämnden bestämmer.

Om minst fem av ledamöterna i EU-nämnden begär det, skall nämnden besluta att regeringen skall rådgöra med nämnden enligt första stycket. Nämnden får avslå en sådan begäran om den begärda åtgärden skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Nämnden skall i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

| Statlig myndighets skyldighet att lämna upplysningar och avge yttrande till EU-nämnden

6 §³⁸ En annan statlig myndighet än regeringen skall lämna upplysningar och avge yttrande till EU-nämnden i frågor som skall behandlas i Europeiska unionens råd, då nämnden begär det. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en begäran från nämnden till regeringen för avgörande.

Om minst fem av ledamöterna i nämnden begär det, skall nämnden besluta att inhämta upplysningar eller yttrande enligt första stycket. Nämnden får avslå en sådan begäran om den begärda åtgärden skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Nämnden skall i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

| EU-nämndens sammanträden

7 §³⁹ EU-nämnden skall sammanträda inom stängda dörrar. Nämnden får dock besluta att ett sammanträde till den del det avser inhämtande av upplysningar helt eller delvis skall vara offentligt.

³⁸ Senaste lydelse 2001:581.

³⁹ Senaste lydelse 2001:581.

Nämnden får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant, ett statsråd, en tjänsteman som åtföljer statsrådet eller en tjänsteman i nämnden är närvarande vid ett slutet sammanträde.

Vid en offentlig del av ett sammanträde är företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna en uppgift för vilken sekretess gäller hos myndigheten.

Tillägsbestämmelser

10.7.1

EU-nämnden sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar efter det att nämnden valts. Därefter sammanträder nämnden på kallelse av ordföranden. Ordföranden skall kalla nämnden till sammanträde om minst fem ledamöter av nämnden begär det.

En personlig kallelse skall skickas till samtliga ledamöter och suppleanter. Kallelsen bör om möjligt anslås i riksdagens lokaler senast kl. 18 dagen före sammanträdet.

10.7.2

Innan en ordförande har valts, förs ordet av den av de närvarande ledamöterna som har varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera har tillhört riksdagen lika länge, har den äldste av dem företräde.

10.7.3

Ljud- eller bildupptagning vid en offentlig del av ett sammanträde med EU-nämnden får göras om inte nämnden beslutar annorlunda.

10.7.4

Vid en offentlig del av ett sammanträde med EU-nämnden skall det finnas särskilda platser för åhörare. Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om ordning uppstår bland åhörarna, får ordföranden utvisa samtliga åhörare.

Besökare till en offentlig del av ett sammanträde med EU-nämnden skall på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt sådana föremål som kan användas för att störa ordningen vid sammanträdet. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till sammanträdet. De inlämnade tillhörigheterna förvaras under besöket i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll vid sammanträde med riksdagens kammare och utskott.

Tystnadsplikt i EU-nämnden

8 § En ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i EU-nämnden får inte obehörigen röja vad som enligt beslut av regeringen eller nämnden skall hållas hemligt med hänsyn till rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt

skäl som betingas av förhållandet till en främmande stat eller mellanfolklig organisation.

| Protokoll vid EU-nämndens sammanträden

| 9 § Protokoll skall föras vid sammanträden med EU-nämnden.

Stenografiska uppteckningar skall vid sammanträde med nämnden göras över vad som yttras vid nämndens överläggningar med regeringen.

---

1. Genom denna riksdagsordning⁴⁰ upphäves den äldre riksdagsordningen.

---

1. Denna lag⁴¹ träder i kraft den 1 juli 2003. Om val av riksrevisorer eller ledamöter i Riksrevisionens styrelse äger rum dessförinnan, skall dock de nya bestämmelserna tillämpas redan i fråga om de valen.

2. Första gången riksdagen väljer riksrevisorer skall, i stället för vad som sägs i 8 kap. 12 §, en av riksrevisorerna väljas för sju år, en för fem år och en för tre år.

På regeringens vägnar

GÖRAN PERSSON

PÄR NUDER
(Justitiedepartementet)

⁴⁰ 1974:153.

⁴¹ 2003:180.